

L'HOSPITAL DE SANTA EULÀLIA DEL CAMP

I. — HISTÒRIA

En el monestir de Santa Eulàlia del Camp de Barcelona hi havia establerta des de 1156 una confraria¹. Humil en el seu origen, prengué en l'última meitat del segle XII gran volada, però a començaments del XIII, en el priorat de Pere (1197-1214), estava en plena decadència. La confraria, però, posseïa béns, i dos confreres, Berenguer de Canet i un sabater anomenat Egidi, pensaren invertir aquest fons en la construcció d'un hospital².

Amb aquest objecte compren a Guilleuma, filla de Bonísia, un honor que pagava cens al monestir de Santa Eulàlia, situat davant mateix de la porta del convent, pel preu de 430 sous (12 abril de 1211). Dos dies després el prior Pere confirma aquesta compra adreçant-se a Berenguer de Canet, al sabater Egidi i a tots els altres confreres. Cedeix amb ella a la confraria tots els drets de senyoria i delme, imposant l'obligació de constituir-hi un hospital on es rebin els pobres. Prohibeix que en aquell lloc s'edifiqui cap església, altar, oratori o cementiri i que puguin sol·licitar privilegis apostòlics sobre el mateix lloc i estatueix que els seus habitants siguin considerats com a parroquians del monestir. Si es desistís de construir l'hospital, o bé s'arruïnés i no servís per al seu fi, l'honor amb totes les seves millores reverteix al monestir de Santa Eulàlia (apènd. 1).

¹ Sobre la confraria de Santa Eulàlia vegeu el documentat treball de Mn. JOSEP RIUS SERRA en *Estudis franciscans* 38(1926)174-186.

² Els documents no expressen clarament que es tracti de la confraria de Santa Eulàlia, "omnibus confratribus vestre confraternitatis", diu el prior Pere en la confirmació de la compra; però ho deixa endevinar el fet que Berenguer de Canet i Egidi firmen en diversos documents anteriors com a homes principals d'aquella confraria. A més, després de la fundació de l'hospital, poc rastre trobem de dita confraria. Tots els documents que citem sense indicació precisa són de l'arxiu del Museu diocesà de Barcelona, fons Santa Eulàlia.

Aquesta unió de col·laboració entre Berenguer de Canet i Egidi, la veiem trencada dos anys després, per serioses qüestions entre ells, que foren acabades amb l'avinença feta el 10 de gener de 1213 per mediació de Berenguer i Bertran d'Otzet i d'altres prohoms (apènd. 2).

L'obra que s'havia començat primer com a cosa de la confraria, és acabada a càrrec del citat Berenguer de Canet i de la seva muller Pereta que, el 24 de desembre de 1291, la cedeixen al monestir. L'escriptura de donació, pròdiga en promences dels donadors, ens dóna interessants detalls. Prometen construir, annexa a l'hospital, una capella dedicada a Sant Salvador i cedeixen, per mantenir el prevere custodi, unes cases que tenien vora el palau del rei i un camp. Volen que el prevere sigui un dels canonges que ells escolliran, el qual celebrarà i resarà l'ofici en sufragi de la llur ànima, de la de llurs pares i dels pobres de l'hospital. Se li reservarà habitació en aquest i rebrà aliment i vestit del monestir com un dels seus canonges. Cedeixen un honor que tenen, a Sant Just Desvern, per mantenir una llàntia que cremarà dia i nit davant l'altar de Sant Salvador, i dos estatges (*statica domorum*) per a proveir de roba els llits pels pobres. Es lliuren en cos i ànima al monestir de Santa Eulàlia. En vida percebran els fruits de les seves rendes, que, morts ells, passaran al monestir. Pereta, si sobreviu al seu marit, rebrà del monestir els aliments i, si vol l'hàbit canònic, aliment i vestit com un dels canonges. Es reserven el dret d'administrar l'hospital i seran considerats superiors als altres laics que el serveixin. Si el monestir no conserva l'hospital en bon estat, com es diu vulgarment "en pedes e en color", ells o bé els seus successors poden revocar aquesta donació. Firmen el prior, els canonges de Santa Eulàlia i els de la Seu, el bisbe de Barcelona i l'arquebisbe de Tarragona (apènd. 3).

Anys després, el 1227, Berenguer volia desdir-se de la donació i oferia l'hospital a l'Orde de la Sma. Trinitat per a servir a redimir captius. Alegava que podia fer-ho perquè ell comprà el terreny i bastí l'edifici i el prior li havia cedit tots els drets. Afegia que, oferint-lo als Trinitaris, no canviava l'objecte de la institució. Per contra, el sacrista de la catedral, com a procurador de la Seu, i el prior de Santa Eulàlia sostenien que no podia fer-se aquesta nova donació, puix que quedaria

damnificada l'església de Barcelona i també el monestir a ella sotmès que perdia el dret de poder rebre mai més censals, ja que l'hospital es donava a un cos privilegiat i exempt de pagar drets. A més, Berenguer s'havia ofert com a canonge de Santa Eulàlia i no podia obrar amb pròpia autoritat. El bisbe de Barcelona, oïdes les dues parts, declarà nul·la aquesta nova donació.

Berenguer de Canet morí el 26 de desembre de 1234; el seu nom és consignat en el necrologi del monestir: "Obiit Berengarius de Caneto qui edificavit hospitem et capellam sancti Salvatoris".

La seva filla i hereva, creient que l'ofici nocturn de l'hospital no el podia fer decentment i sense escàndol i perill de les ànimes un canonge, puix que durant la nit havia aquest de traspassar el clos del monestir, volgué evitar-ho i acceptà perquè cuidés del dit ofici el prevere Adeodat de Colomer presentat pel prior Pere de Monte equarum amb l'assentiment del bisbe (apènd. 4).

Adeodat actuà aleshores com a administrador, segons ho veiem en el document núm. 5.

Vint-i-cinc anys més tard, Berenguer de Vic i Pereta, néts de Berenguer de Canet, no satisfets de l'estat de l'hospital: fonamentant-se en una de les clàusules de donació del seu avi, alegaren que aquesta s'havia de revocar, puix que la capella i hospital estaven mal administrats. El bisbe de Barcelona, Arnau de Gurb encarregà que es fes una seriosa investigació als cèlebres juristes Pere i Pasqual Albert, canonges de la Seu, els quals confirmaren la donació al prior i, el 13 de desembre de 1267, confeccionaren unes ordinacions per al seu bon regiment que detallarem més endavant. Un mes després, per a intensificar l'acció del monestir sobre l'hospital, atenent que l'edifici no era capaç per a subvenir les necessitats d'un establiment benèfic, i estava mancat d'eixides, corts i galliners per a posar-hi bestiar, tan necessari per al sosteniment dels germans i dels malalts, el prior Antic cedeix a l'hospital en mans de Pere Celada, administrador, els casals amb la terra que els volta que Maria de Sala, Berenguer de Terrassa i Pere de Parellada tenien en alou del monestir vora l'hospital davant mateix de la capella de Sant Salvador (19 desembre 1267).

El 21 d'agost de 1271, Pereta de Vic, néta del fundador, en el seu testament deixa importants rendes a l'hospital. Per aquest instrument sabem que Berenguer de Canet tenia el sepulcre en la capella de Sant Salvador, puix que allí ella vol ésser enterrada.

A finals del segle XIII l'hospital sofria molta penúria, i es veié obligat a recaptar almoines pels pobles per al seu sosteniment i a enviar unes quantes donades que recorreguessin els bisbats. A l'arxiu, datades a 26 de març de 1290, hi ha les lletres comendaticies d'aquestes peregrines de la caritat. Amb elles Guerau, bisbe de Lleida, mana, en virtut de santa obediència, als rectors de la seva diòcesi que quan les dones aplegadores de l'hospital de Santa Eulàlia mostrin la seva lletra, les deixin recollir almoines i exhortin els fidels a ésser generosos amb el dit hospital, i els concedeix 40 dies d'indulgència quan facin caritat. En aquest document exposa el bisbe que les *deodate* són converses de dit hospital i per la gran misèria que sofreixen no poden auxiliar les multituds de malalts peregrins i exposits, puix que són exígües les rendes de què disposen.

En entrar en el segle XIV, la documentació sobre l'Hospital de pobres de Santa Eulàlia és molt incompleta. En els volums de Visites Pastorals de l'Arxiu Diocesà trobem, però, curiosos detalls. L'any 1304, la visita el bisbe Ponç de Gualba, i foren fets greus càrrecs contra el capellà administrador, càrrec que ostentava aleshores Bartomeu de Coll. Aquest, segons els acusadors, vivia una vida de disbauxes, i en elles havia mai- versat els béns de l'hospital, de manera que molts llits i molta roba estaven penyorats. Bartomeu pretén desfer-se de les imputacions i diu que no és home luxuriós ni jugava a daus, i acusa el prior de no satisfer el pa d'ordi, i els canonges no donen tampoc una llesca de pa i una mica de carn que de la seva porció tenen obligació de cedir cada dia a l'hospital. Diu que les rendes de l'hospital són de 120 sous³. El 3 de març de 1306, el bisbe Ponç torna a visitar l'hospital i es repeteixen les mateixes queixes. Informen davant del prelat Berenguer Bou, canonge, Ramon de Tarragona, donat, Pere Poch i diversos veïns. És administrador el mateix des Coll. L'acusen del fet que en els deu anys que fa que ell es cuida de l'hospital han disminuït no-

³ Arxiu diocesà. Visites pastorals, vol. 1, fol. 27.

tablement les rendes "cuius culpa hoc accidit, dixerant, per culpa rectoris qui est luxor, rixosus et luxoriosus"; que a la nit es senten: "sonum guitarre et compari et instrumenta" a casa seva; que feia quinze dies que no s'havia celebrat missa a la capella, i que l'alimentació dels malalts era insuficient, puix que els donava un menjar molt senzill i mai gallina o carn. El rector contesta a cada una d'aquestes acusacions. Diu que el pa d'almoïna és suficient per al sosteniment diari i encara en sobra per vendre. Nega la seva vida irregular i diu que la música que senten és que en les festes solemnes es vol distreure. En quant als aliments diu que els dona carns, ous i midó i que les rendes no permeten que els doni gallines ni perdius.

Com que les acusacions no foren suficientment provades, el bisbe Ponç, en un decret del 30 d'abril de 1307, l'absol, el perdona i l'excita a viure honestament i ésser un bon administrador ⁴.

L'any 1337 anota el bisbe que no hi resideix cap capellà i que els pobres de l'hospital moren sense assistència espiritual.

El 1343 (5 agost) els parroquians citats a declarar diuen que en la capella i hospital tot anava bé.

En la unió que es féu de tots els hospitals de Barcelona a l'hospital de Santa Creu també hi entra el de Santa Eulàlia. Aquest, que havia passat sempre penúria econòmica, quan es fusionà gairebé ja no tenia importància. La capella de Sant Salvador passà també l'any 1401 al patrimoni de l'hospital de la Santa Creu.

II. — REGIMENT DE L'HOSPITAL

En l'hospital de Santa Eulàlia del Camp, o bé de Berenguer de Canet com freqüentment l'anomenen els documents, eren admesos tota mena de malalts, els infants expòsits amb llurs dides i els peregrins a Terra Santa "et peregrinis se transire volentibus ad partes ultramaris ubi Christus pati voluit et occidit". Era servit per homes i dones "deodate seu converse" que s'oferien a Déu, sense estar subjectes a cap regla, per viure exercint la caritat. Berenguer de Canet, com hem dit,

⁴ Arxiu diocesà. Ibidem, fol. 66v.

fou el primer administrador. Mort ell, hi trobem Adeodat de Colomer l'any 1242 en la compra que féu a Guillem Monader d'un honor amb diners del llegat de Berenguer. En aquest document, com en l'autorització de la venda feta pel prior, ja trobem ben definits dos càrrecs: l'hospitaler, que cuidava del règim interior, i l'administrador de les rendes. El servei religiós al principi anava a càrrec d'un canonge regular, però amb la modificació introduïda l'any 1237, passà a un prevere adscrit al monestir junt amb el càrrec d'administrador.

En les ordinacions del germans Albert de l'any 1267 es fixa completament l'abast d'aquests càrrecs. El capellà haurà de viure en l'hospital, la seva feina serà celebrar-hi missa i resar l'ofici diví "a cantico graduum usque ad completorium" i visitar els malalts. Si compleix bé el seu càrrec ho serà durant la seva vida. Quan estigui vacant el càrrec per mort del posseïdor, dins quinze dies els hereus de Berenguer de Canet com a patrons poden presentar un prevere al Prior, si és trobat idoni, que l'accepti. Si passen quinze dies sense presentar, o el presentat no és idoni, el Prior de consell amb el monestir en nomenarà un altre i si no se'n cuida, per aquella vegada el dret de patronat passarà al bisbe de Barcelona. El capellà assistirà a totes les processons del monestir, menjarà en el refector de Santa Eulàlia i serà atès com un dels canonges. Si s'invaliditza, el monestir li donarà canònica porció, és a dir, dues lliures de pa de blat i mig quartó de vi pur. Que rebí la porció a casa seva i tingui dret a ésser afaitat de barba com els canonges. Pot tenir un escolà. Viurà en la casa que hi ha prop de la capella, vers el septentrió i el rec i els molins de Barcelona, però reservarà la cambra superior que comunica amb la cuina, que servirà, junt amb el terrat, per a l'hospital. El capellà haurà de confessar i combregar els malalts i la família.

A més d'aquest servei espiritual, hi haurà un germà hospitaler, que cuidarà del règim interior i dels homes i dones que allí serveixen. Aquests l'hauran d'obeir. Administrarà els béns, recollirà les almoines, censals, rendes i laudemis; assessorat del consell del capellà i amb el seu consentiment distribuirà els rèdits per a ús dels germans i malalts.

La casa del capellà i la dels germans donats serà separada, l'hort serà també partit per l'aqüeducte que per allí passa.

Tots els donats menjaran de la cuina de l'hospital i se'ls donarà una lliura de pa de blat i una de pa d'ordi. Tots obeiran el prior de Santa Eulàlia que els pot despedir a la menor queixa.

Aquestes ordenacions dels germans Albert deixaren establerta l'organització de l'hospital.

L'any 1276, el bisbe Arnau hi féu una lleu modificació. Diu que el capellà de l'hospital en les solemnitats majors i mitjanes ha d'assistir a les hores canòniques en el monestir, però que haurà de celebrar la missa en la capella de Sant Salvador. Els altres dies de l'any recitarà les matines a Sant Salvador i les altres hores a Santa Eulàlia.

Tenim en l'arxiu un dels nomenaments d'administrador fet pel prior Guerau d'Olorde, el 16 de maig de 1285, a favor del prevere Guillem de Medella. Aquest s'havia ofert en cos i ànima a l'hospital per a servir allí Déu i els pobres. Promet obediència al prior i cada any li donarà comptes. Olorde el nomena procurador, governador i administrador general, encarregant-li la cura dels germans i dones que allí serveixen. Per rebre algun nou donat necessitarà llicència del prior. És notificarà a aquest el moviment de malalts.

No sabem gran cosa de l'agençament de l'hospital. Berenguer de Canet en l'escriptura de donació deixa dues cases per comprar "*panni et lecti et omnes apparatus eorumdem lectorum qui semper sint ad servicium pauperum*". L'any 1225 Bernat Brisald deixa en testament "*scannum meum et unam guagingam et duos lineolos et unum capeialem et unum saclitum*".

Devien ésser migrats els recursos per al mobiliari, puix que en les ordenacions de l'any 1267 s'estableix que en morir un canonge de Santa Eulàlia, l'administrador i el capellà de l'hospital s'apoderaran del seu "*scanum cum sacone et culcitra una, sive uno matalasio et cum coheperthorio uno sive vanova et cum duobus linteamenibus et uno capeiali et uno cuxino*", és a dir tot el parament d'un llit d'un canonge regular, a més els millors vestits que usava el difunt serviran per a l'ús dels pobres i dels malalts. Com a compensació d'aquesta obligació ben onerosa per al monestir, s'eximeix el prior de pagar la quantitat que anualment donava a l'hospital. L'any 1316, un prior de gran empena governava el monestir de Santa Eulàlia: Romeu de Soler. Sentint-se reformador, féu unes noves ordenacions ben necessàries,

puix que la translació de la canònica del vell monestir des de fora del Portal nou al del Sac o Montsió comportava uns conflictes que calia atendre. Fins aleshores l'hospital, situat vora mateix del monestir, era vigilat constantment pel prior. Ara la distància modificava aquesta situació que calia reglamentar. En el còdex de les ordenacions (Arxiu Santa Eulàlia, O-5) en el fol. 6, trobem el nou ordenament. Romeu de Soler conserva en substància les disposicions dels germans Albert, amb algunes aclaracions interessants. Vol que en l'hospital, a més de l'hospitaler, hi hagi un donat i una o dues dones que rebran l'hàbit amb una creu, de mans del prior, com és costum, i obeiran l'hospitaler. Aquests donats "*pannos honestos et in clamidibus grammaria cruce[m] viridam deferant atque portent*". Si tenen béns, els lliuraran a l'hospitaler que els invertirà en profit de la casa, la qual es cuidarà de la seva sustentació. Seguint el costum, admetrà tota mena de malalts i socorrerà eficaçment les famílies dels malalts pobres. Personalment visitarà, almenys setmanalment, els malalts per veure si els falta res del llit i del vestit. Rebrà del convent cada dia una lliura de pa de blat. És recomana que "*amore dei*" cada canonge hi destini una mica de la seva porció. Dins l'octava de la Pentacosta passarà comptes amb el prior. Celebrarà tres misses setmaneres per l'ànima de Berenguer de Canet.

La principal innovació de les ordenacions de Soler és la vinculació de l'ofici d'administració, règim interior i servei espiritual en una sola persona, que serà sempre un canonge regular de Santa Eulàlia, dispensat de la residència en la canònica. Per a ocupar aquest càrrec fou nomenat el mateix any Guillem Llonch.

LLUÍS G. FELIU, PREV.

Apèndixs

I

Barcelona, 12 abril 1210

Pere, prior de Santa Eulàlia del Camp de Barcelona, confirma la compra que feren Berenguer de Canet i el sabater Egidi d'un honor per a construir-hi un hospital de pobres.

Sit omnibus manifestum quod Nos Petrus prior ecclesie sancte Eulalie de Campo et conventus eiusdem loci concedentes et confirmantes vobis Berengario de Caneto et Egidio sutori et omnibus confratribus vestre confraternitatis presentibus scilicet et futuris honorem quem de Guilelma filia de Bonissia emistis in alodio nostre ecclesie, terminandum ab oriente et ab occidente in Carreriis, a meridie in alodio nostre ecclesie quod tenet Berengarius molidinarius, a circio in domibus quas Berengarius de Solaris tenet per nostram ecclesiam, sicut in carta emptionis vestre continetur, damus in perpetuum ad honorem Dei omnipotentis et gloriose Virginis Marie vobis et confratribus vestris presentibus atque futuris totum decimum et senioraticum et ius quod nostra ecclesia habet in iamdicto honore. Quod decimum et senioraticum et ius tradimus in presenti in vestrum dominium et potestatem, ad habendum et ad faciendum ibi hospitale in quo pauperes recipiantur, et sine ullo nostro retentu. In hac tamen concessione et donatione retinemus nostre ecclesie et nobis et successoribus nostris, quod in prefato honore non liceat vobis vel alicui facere ecclesiam nec altarem nec oratorium nec cimiterium, vel super eo honore aut nostra retencione predicta aliquod privilegium Domini pape acquirere vel habere, immo omnis in iam dicto honore habitantes sint semper parrochiani nostre ecclesie et nos faciamus eis et compleamus ordinem christianitatis. Et si hospitale illud non feceritis vel factum cadet, ita quod pauperes ibi non reciperentur, iamdictus honor cum omnibus melioramentis a vobis in eo factis reverteretur in dominium nostre ecclesie, nobis tamen primum dantibus vobis vel cui volueritis CCCCXXX solidos denariorum Barchinone de quibus emistis dictum honorem. Actum est hoc II idus aprilis anno Domini MCC decimo.

Petrus prior sancte Eulalie. Sig~~num~~ Petri de Monteequorum. Sig~~num~~ Bernardi pbri. Sig~~num~~ Berengarii de Guardia pbri.

Sig^xnum Guilelmi de Serriano. Sig^xnum Petri pbri. canonici. Sig^xnum Bernardi presbiteri. Sig^xnum Elie pbri. canonici ac regularis. Sig^xnum Petri Barchinone, episcopi. Sig^xnum Barchinonensis ita scriptis favet archilevita B. salvo iure Barchinone ecclesie. Sig^xnum Arnaldi de Serriano notarii ✕ hoc precentoris signum gerit omnibus. Sig^xnum Bernardi Pabri. canonici regularis. Sig^xnum Guilelmi de Cagnesis.

Sig^xnum Petri Mascharonis qui hoc scripsit die et anno quo supra.

Museu Diocesà de Barcelona, fons Santa Eulàlia, armari B., carpeta 2, núm. 43.

2

Barcelona, 10 gener 1212 [1213]

Avinença entre Berenguer de Canet i Egidí sobre la construcció de l'hospital.

Post placita et contentiones que diu agitata sunt inter me Berengarium de Caneto ex una parte et ex altera parte inter te Egidium supra omnibus querimoniis ac demandis quas alter ab altero usque in diem presentem habuit vel habere potuit de facto hospitalale vel de aliis rebus, venimus ad compositionem et transactionem sempiternam in presencia Berengarii de Olzeto et Bertrandi de Olzeto et aliorum proborum hominum. In hunc modum quod ego Berengarius de Caneto per me et confratres hospitalis quod est coram domo sancte Eulalie diffino et evacuo tibi Egidio et tuis, sicut melius dici vel intelligi potest, ad tuum salvamentum, sine ullo retentu omnes querimonias ac demandas quas de te ratione hospitalale vel aliis modis usque nunc habui vel habere potui. Eodem modo ego Egidius diffino et evacuo tibi Berengario de Caneto et dicto hospitali et confratribus ipsius hospitalis et omnibus probis hominibus Barchinonensibus omnia iura, voces et actiones et loca que michi competunt et competere possunt in prenotato hospitali. Ita quod de cetero ego vel aliquis per me aliquid in illo hospitali petere non possim vel possit aliquo modo vel ratione. Et si domui sancte Eulalie vel in aliis locis donationem feci de aliquo pertinente ipsi hospitali, ipsa donatio et carta, si qua inde sit, nullum habeant valorem, immo maneant corrupta. Et renuncio quantum ad hoc omni iuri et consuetudini. Actum est hoc IIII idus januarii anno Domini mill. CC duodecimo.

Sig✠num Berengari de Caneto. Sig✠num Gili Sabater. Sig✠num Petri de Sanaugia. Sig✠num Berengarii de Olzeto. Sig✠num Bertrandi de Olzeto. Sig✠num Bernardi Tolozani. Sig✠num Petri de Corgitibus. Sig✠num Arnalli Umbaldi. Sig✠num Berengarii Dormarii. Sig✠num Ollarii de Montecathano. Sig✠num Geraldi Raugerii. Sig✠num Bernardi Marcheti. Sig✠num Bernardi de Sancto Poncio.

Sig✠num Petri de Bages qui hoc scripsit cum litteris e[mentatis] in linea VII.^a et VIII.^a, die et anno quo supra.

Museu Diocesà de Barcelona, fons Santa Eulàlia, armari B., carpeta 2, núm. 47.

3

Donació que féu Berenguer de Canet al Monestir de Santu Eulàlia del Camp, d'un Hospital i de la Capella de Sant Salvador per ell edificats.

Barcelona, 24 desembre 1221

In honorem Sancte et individue Trinitatis et gloriose beate Marie Virginis sancteque Eulalie Emerite et omnium sanctorum: Manifestum sit omnibus presentibus et futuris: Quod ego Berengarius de Canneto et Pereta uxor mea, fratres atque concanonici domus sancte Eulalie de Campo, intendentes ardenti desiderio et affectu ad salutem animarum nostrarum, bono animo et spontanea voluntate, damus et offerimus de presenti domino Deo et domui sancte Eulalie de Campo constructe in suburbio Barchinone hospitale cum suis pertinentiis quod hedificatum et constructum habemus prope dictam domum et prope molendina de Solerio in nostro proprio solo et fundo quod per proprium et franchum alodium comparavimus de Bonissya, femina, et de dicta domo sancte Eulalie sicut in nostris scripturis plenius continetur. In quo hospitali faciemus fieri propriis expensis capellam a presenti die in antea cotidie et continue ad servicium Jesuchristi et sancti Salvatoris et dabimus eidem capelle ea que ibi fuerint necessaria, sicut Deus nobis disposuerit faciendum. Cui capelle et cuidam presbitero ipsam servienti damus, assignamus et offerimus de presenti domos illas cum suis operatoriiis et pertinentiis omnibus quas ego Berengarius de Canneto comparavi precio duorum milium et CCC.L. solidorum de Gaudiosa femina per proprium et franchum alodium in civitate

Barchinone iuxta palatium domini regis, sicut melius in carta nostre comparationis continetur. Item damus, assignamus et offerimus de presenti dicte capelle et presbitero supradicto. illum campum cum suis pertinentiis quem ego Berengarius de Canneto comparavi de Guillelmo Bono Mancipio de Granata et de uxore eius Arsende per franchum alodium precio C.L. solidorum in termino de Granata et in parrochia sancti Christofori, in loco vocato Petra, sicut melius in nostris scripturis continetur.

Ita quidem statuimus et volumus quod dictus presbiter qui servierit dictam capellam sit unus de canonicis et regularibus dicte domus sancte Eulalie, quem nos voluerimus eligere; et mortuo ipso presbitero, quidem alius, scilicet canonicus et regularis dicte domus quem nos eligere voluerimus, in continenti sine mora instituat in dicta capella et ita semper sequatur quamdiu vita comes fuerit michi Berengario de Canneto. Post obitum vero mei Berengarii, prior dicte domus cum consilio sui capituli vel sanioris partis instituat in dicta capella quemcumque idoneum presbiterum voluerit, qui sit regularis et canonicus dicte domus. Hoc tamen specialiter expresso quod tam ille presbiter qui in vita mei Berengarii servierit dictam capellam, ut superius est expressum, quam etiam ille qui ibi post meum obitum, ut dictum est, a dicta domo fuerit institutus celebret in dicta capella cotidie et continue semper officia divina a cantico graduum usque ad completorium ad honorem Dei omnipotentis et beate Marie et altaris sancti Salvatoris quod ibi hedificare proposuimus et ob remedium nostrarum animarum et parentum nostrorum et pauperum dicti hospitalis ac omnium fidelium defunctorum. Preterea dictus presbiter omnibus diebus vite mei Berengarii de Canneto stet, comedat et bibat et iaceat in domibus ipsius hospitalis et ibi accipiat victum et vestitum de dicta domo sancte Eulalie de Campo sicut unus de canonicis dicte domus.

Item stabilimus et damus de presenti sepedicte capelle unam lampadam que ibi ardeat de nocte tantum et quousque misse fuerint celebrate in ipsa capella. Cui lampade incontinenti assignamus et offerimus totum ipsum honorem quem per proprium et franchum alodium habemus in parrochia Sancti Iusti de Versio ex donatione quam Berengarius de Castro Vetulo inde fecit michi Berengario de Canneto, et sunt tres pecie terre . . .

Item stabilimus et damus et offerimus de presenti predicto hospitali duo statica domorum contigua quem fuerunt Bernardi de Gerunda, olim defuncti, sita in civitate Barchinone satis prope ecclesiam sancti Iusti, quorum staticorum unum est alodium quod

afrontat ex parte circii in quibusdam domibus que fuerunt Guillelmi Grunni, et aliud staticum tenetur per monasterium Sancti Cucuphatis, et dantur inde pro censu duo mancucii monete curribilis Barchinone, prout melius in nostris scripturis continetur. Ita vero intelligatur quod de fructibus et exhibitibus ipsorum staticorum et cuiusdam operatorii quod modo ibi est emanantur panni et lecti et omnes apparatus eorundem lectorum qui semper sint ad servicium pauperum dicti hospitalis, et ita ipsa statica cum eorum fructibus et exhibitibus, ut predictum est, specialiter ad ipsum servicium lectorum et pauperum deputentur. Predictum itaque hospitale, cum toto solo et fundo ipsius et cum domibus et orto que ibi sunt cum solis suprapositis, arboribus diversi generis cum aqua et aquis, hedificiis et constructionibus factis et faciendis et cum capella, ut predictum est, et omnes etiam supradictos honores et domos et statica cum omnibus melioramentis ibi factis et faciendis. Et hec omnia supradicta et singula cum terminis . . . damus . . . et in perpetuum concedimus domino Deo et dicte domui Sancte Eulalie de Campo et tibi Petro priori et conventui sive canonicis eiusdem domus presentibus et futuris scilicet ad salutem nostrarum animarum et parentum nostrorum et pauperum dicti hospitalis et omnium fidelium christianorum defunctorum et in honore Dei et Beate Marie et Sancti Salvatoris et omnium sanctorum Sancteque Eulalie Emerite.

Et cum presenti instrumento publico in perpetuum valituro inducimus irrevocabiliter, te dictum priorem et conventum, sive canonicos dicte domus in corporalem possessionem de presenti tocus supradicte donationis et . . . Salvo tamen dicto monasterio Sancti Cucuphatis censu ipsorum duorum mancusorum cum eorum senioratico in uno dictorum duorum staticorum, ut superius declaratur.

Preterea in presenti damus et offerimus Deo et dicte domui Sancte Eulalie in manibus tui dicti Petri prioris et canonicorum dicte domus Sancte Eulalie corpora nostra et animas nostras in vita et in morte, nobis tamen seculariter viventibus. Ita siquidem specialiter intelligendum est quod nos omnibus diebus vite mei, Berengarii de Canneto, tantummodo retinemus penes nos omnes fructus et exhibitus totius dicte donationis et omnium predictorum. Et post obitum mei Berengarii hec donatio et omnia supradicta et singula integritur cum omnibus melioramentis et augmentis ibi factis revertantur pleno iure et posse in ius dominicum et potestatem sepe dicte domus libere et in pace ad faciendum complendum et ministrandum bona fide predicta omnia et singula, sicut superius assignata et deputata sunt, per secula cuncta. Hoc intellecto quod

post dictum obitum mei Berengarii dicta uxor mea Pereta, si seculariter vixerit, habeat et accipiat in sepedicta domo sancte Eulalie in vita sua victum tantum, sed non vestimentum. Si vero acciperet habitum Ordinis dicte domus post dictum obitum meum et renuntiaret propriis, habeat et accipiat ibi in vita sua victum et vestitum sicut unus de canonicis dicte domus. Veruntamen omnibus diebus vite nostrorum amborum simus administratores dicti hospitalis et omnium predictorum, et simus etiam in hiis omnibus maiores et honorabiliores quibuslibet fratribus et personis laicis, tenendo tamen hec omnia sub obedientia prioris ipsius domus et ordinis sancti Augustini, ad bonum scilicet et profectum predictorum locorum et pauperum dicti hospitalis.

Hoc insuper expresse intelligatur, quod si prior dicte domus Sancte Eulalie et conventus sive canonici eiusdem domus non tenuerint dictum hospitale et capellam et omnia dicta loca in bono statu, quod vulgariter dicitur "en peds e en color", et non compleverint vel non facerent fieri et compleri bona fide ea omnia ut superius deputantur et assignantur, nos habeamus, vel nostri successores sive parentes et amici nostri habeant post nos plenam licentiam et potestatem revocandi totam presentem donationem et omnia supradicta et reducendi in nostrum vel eorum ius, dominium et potestatem, et dandi cuicumque domui religiose vellemus.

Et quantum ad predicta omnia, nos renuntiantes ex certa scientia omni auxilio ac beneficio iuris divini et humani scripti sive consuetudinarii et occasione sponsalicii mei, Perete, omnique alii occasione et exceptioni comuni et speciali nobis competentibus et competituris. Juro ego Berengarius de Canneto super anima mei et dicte uxoris mee per Deum et eius sancta quatuor Evangelia quod nunquam contra predicta vel aliquid predictorum veniamus vel aliquam personam venire faciamus, nec aliam voluntatem super hiis mutare possimus, dicta tamen domo sancte Eulalie et prioris et canonicis eiusdem domus complentibus et attendentibus bona fide, sine enganno, ea omnia, ut superius assignavimus, fieri ab eisdem. Ad hec igitur ego Arnaldus Mascaroni, presbiter et canonicus regularis dicte domus sancte Eulalie, juro super anima dicti Petri prioris et canonicorum omnium presentium dicte domus et super anima mea per Deum et eius Sancta quatuor Evangelia quod teneamus predictum hospitale et capellam et omnia dicta loca in bono statu scilicet "en peds e en color" ad bonum scilicet intellectum, et faciamus et compleamus et fieri atque compleri faciamus bona fide sine aliqua machinatione et deceptione ea omnia ut superius assignata et deputata sunt ad dicta servicia exequenda.

Actum est hoc IX kalendis ianuarii anno Domini M.CC. vicesimo primo. Sig~~X~~num Berengarii de Canneto. Sig~~X~~num Perete, uxoris eius, qui predicta laudamus, concedimus et firmamus.

Museu diocesà. Armari B. Pergamí original.

Còpia feta l'any 1698 pel notari Josep Mas, amb algunes errades de transcripció, aprofitada per a completar algunes paraules il·legibles en el pergamí.

4

Barcelona, 21 gener 1236 [1237]

Berenguera de Rubí, hereva de Berenguer de Canet, autoritza que el servei religiós de la capella de Sant Salvador pugui ésser fet per un capellà secular.

Sit omnibus notum quod cum ego Berengaria de Rubi, filia et heres Berengarii de Caneto et Perete uxoris eius, intellexerimus per viros religiosos et sapientes quod in capella Sancti Salvatoris, quam dicti genitores mei hedificaverunt et simul cum hospitali pauperum contulerunt Domui sancte Eulalie de Campo, divinum officium nocturnum pariter et diurnum non potest fieri per canonicum regularem sine scandalo et periculo animarum, cum indecens atque inhonestum videatur ut viri religiosi singulariter et frequenter, maxime in nocte, transeant septam monasterii; concedo igitur et consencio quod dictum officium fiet de cetero per Deusdedit de Columbario presbiterum qui ad illud peragendum per Petrum de Monte equarum priorem et per conventum dicte domus assignatus et institutus est de assensu et voluntate venerabilis domini Berengarii, Dei gratia Barchinone episcopi. Ita tamen consencio quod dictum officium fiat integre et continue sicut per canonicum regularem fieri debebat, salvis etiam nichilominus omnibus aliis conditionibus positis in instrumento dicte donationis quod factum fuit inter Dominum Sancte Eulalite et prenotatos genitores meos. Actum est hoc XII kal. februari anno Domini mill CCXXX sexto.

Sig~~X~~num Berengarie de Rubi predictae qui hoc laudo et firmo.

Ego Berengarius barch. eps. subscribo.

Ego Magister Martinus Barch. canonic. subscribo.

Sig~~X~~num Bernardi de Sancto Dionisio pbr. Sig~~X~~num Arnaldi sacerdotis. Sig~~X~~num Petri de Bages notarii publici barch. qui hoc scribi fecit et clausit die et anno quo supra.

Museu Diocesà de Barcelona, fons Santa Eulàlia, armari B., carpeta 2, núm. 152. — Còpia en el *Resum d'Instruments* del canonge Martí de les Avel·lanes (al mateix museu) núm. 1.165.

5

Barcelona, 31 agost 1242

Ponç, prior de Santa Eulàlia, reconeix unes compres fetes per Adeodat de Colomer amb els diners deixats per Berenguer de Canet.

Sit omnibus notum quod nos Poncius prior domus sancte Eulalie de Campo et conventus eiusdem loci recognoscimus tibi Deusdedit de Columbario presbitero quod de illis mille et centum sol. monete Barch. curribilis quos tenebas de hospitali pauperum, quos denarios Berengarius de Caneto olim defunctus dimisit hospitali ad comparandum honores consilio et assensu nostro, emisti quendam honorem ad dictum hospitale per DCC sol. a Guilelmo de Parie-tibus, sicut in carta eiusdem emptionis plenius continetur, et emisti quendam alium honorem ad predictum hospitale, scilicet quendam vineam per CCCC solidos qui fuerunt computati in precio dicte vinee, que empta fuit a Guillelmo et Petro Monetario fratribus, que vinea est in territorio Barch. apud Vila trau, sicut in carta eiusdem emptionis plenius continetur et habetur. Actum est hoc pridie kalendas septembris anno Domini Millesimo CC quadrage-simo secundo.

Sig~~X~~num Poncii prioris. Sig~~X~~num Geraldi de Rubione pres-biteri et canonici. Sig~~X~~num Ferrari Ballistarii, rectoris dicti hos-pitalis.

Testes huius rei sunt Geraldus Mercer et Jacobus levita scriptor.

Sig~~X~~num Raimundi de Ulmo subdiachoni et notarii Barchino-nensis qui hoc scribi fecit et clausit cum litteris emendatis in linea VII die et anno prefixis.

Museu Diocesà de Barcelona, fons Santa Eulàlia, armari B., carpeta 2, núm. 229.